

Urareitti –korkeasti koulutetun maahan muuttaneen osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen viitekehys (ESR 2015-2018)**Työpaketti 2 Osaamispolut, Ammatillinen opettajankoulutus**

Harri Keurulainen
Alla Lemechkova-Toivonen
Päivi Pynnönen

Suosituksia ammatillisille opettajakorkeakouluille koskien maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille järjestettäviä Opetushallituksen rinnastamispäätöksen edellyttämiä täydentäviä opintoja**Tausta**

Monikulttuurisuusasiat ovat olleet esillä suomalaisessa opettajankoulutuksessa koko alkaneen vuosisadan ajan. Esimerkiksi vuonna 2007 opetusministeriön Opettajankoulutus 2020 – selvityksessä vaaditaan, että opettajankoulutuksen olisi vastattava paremmin muuttuvan yhteiskunnan ja erityisesti kasvavan maahanmuuttajaväestön koulutustarpeisiin. Suomen maahanmuuttajaväestö on verrattain nuorta ja lapset muodostavat viidesosan vieraskielisestä väestöstä. Tutkimusten mukaan maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön nuorten oppimistulosten erot ovat Suomessa OECD-maiden suurimpia. Lisäksi maahanmuuttajanuorten riskin jäädä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle arvioidaan olevan moninkertainen kantaväestöön verrattuna. Ulkomaalaistaustaiset nuoret jatkavat jopa kaksi kertaa suomalaistaustaisia nuoria harvemmin peruskoulusta toisen asteen opintoihin. Tulevaisuudessa monikulttuurisuusopintojen tulisi olla osa jokaisen opettajaksi opiskelevan opinto-ohjelmaa sekä teoriaopinnoissa että opetusharjoittelussa.

Keväällä 2017 valmistuneessa opetus- ja kulttuuriministeriön raportissa, jossa käsiteltiin maahanmuuttajataustaisten henkilöiden koulutuspolkuja ja integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään, yhtenä lähitulevaisuuden toimenpidesuosituksena on että “opettajankoulutusta tarjoavat yksiköt (yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa) varmistavat, että kaikilla opiskelijoilla on opetusharjoittelun yhteydessä (harjoittelu-/kenttäkoulussa) mahdollisuus kohdata eritaustaisia ja erikielisiä oppilaita”.

Edellä mainittujen raporttien välisenä aikana maahanmuuttajatilanne Suomessa muuttui, kun maahamme tuli vuonna 2015 yhteensä 32 400 turvapaikanhakijaa, mikä sellaisenaan aiheutti välittömiä haasteita opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla. Väkilukuun suhteutettuna Suomeen saapui vuoden 2015 aikana EU-maista neljänneksi eniten turvapaikanhakijoita. Ministeriö asetti tuolloin ohjausryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella ja sovittaa yhteen turvapaikanhakijatilanteesta ja kasvavasta maahanmuutosta aiheutuvat ministeriön ja hallinnonalan lyhyen ja pitkän aikavälin toimenpiteet. Näillä toimenpiteillä mm. turvapaikanhakijoiden kuntaan siirtymistä ja kotoutumisen käynnistymistä nopeutetaan, samoin pääsyä koulutukseen ja työelämään.

Tavoitteena on myös parantaa suomen tai ruotsin kielen taidon hankkimisen ja täydentämisen mahdollisuuksia sekä antaa perusopetuksen kautta valmiuksia koulutuspolulla etenemiseen. Oppilaitoksissa nykymuotoisen moniammatillisen tuen ja opiskeluhoillon avulla tuetaan maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden oppimisen edellytyksiä ja opettajien koulutuksessa vastaavasti huomioidaan maahanmuuttajien erityistarpeet.

Opettajankoulutusta koskevissa suosituksissamme näkökulma on se, millä tavalla opettajankoulutuksessa tulisi kehittää opettajien osaamista uusien opiskelijaryhmien opetuksessa ja ohjauksessa. Sen sijaan suosituksia ei ole ollut siitä, miten maahanmuuttajataustaiset opettajaopiskelijat tulisi huomioida koulutusprosessin eri vaiheissa opettajankoulutuksen valinnoista alkaen.

Osaamisen tunnistaminen opettajaopinnoissa ja rinnastamispäätös

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rehtorien neuvostot totesivat vuonna 2009, että tutkintoa suoritettaessa yliopistot ja ammattikorkeakoulut voivat lukea hyväksi muussa kotimaisessa tai ulkomaisessa korkeakoulussa taikka muussa oppilaitoksessa suoritettuja vastaavia opintoja. Rehtorien neuvostot olivat tuolloin yksimielisiä siitä, että yhtenäiset käytänteet ovat tavoiteltavia, siitäkin huolimatta, että korkeakouluilla on autonomiaansa kuuluva vastuu tutkintojen sisällöistä ja laadusta. Korkeakoulut päättävät myös tutkintoon hyväksyttävästä aiemmin hankitusta osaamisesta sekä tunnistamisessa ja tunnustamisessa noudatettavista menettelyistä.

Jokainen maamme viidestä ammatillisesta opettajakorkeakoulusta on oman ammattikorkeakoulunsa yksikkö (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, Hämeen ammattikorkeakoulu, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Oulun ammattikorkeakoulu ja Tampereen ammattikorkeakoulu). Niiden antamat koulutukset (amatillinen opettajankoulutus, amatillinen erityisopettajankoulutus ja opinto-ohjaajankoulutus) eivät ole tutkintoon johtavia koulutuksia, mutta toiminnassaan ne seuraavat soveltuvin osin ammattikorkeakoulujen toimintaperiaatteita. Esimerkiksi osaamisen tunnistamisen kysymyksissä noudatetaan edellä mainittua rehtorien neuvostojen mainitsemia periaatteita.

Vuosittain amatilliseen opettajankoulutukseen hakeutuu sellaisia maahanmuuttajataustaisia henkilöitä, joilla jo on olemassa opettajankelpoisuus lähtömaassaan. Heidän lukumääränsä vaihtelee, mutta viimeisten vuosien aikana heitä on opiskellut eri opettajakorkeakouluissa vuosittain noin 10 - 30 henkilöä. He ovat voineet hakea amatilliseen opettajankoulutukseen amatillisten opettajakorkeakoulujen vuosittaisessa yhteisessä haussa. He ovat myös voineet osallistua Opetushallituksen erikseen rahoittamaan ns. Specima -koulutukseen, joka on ollut suunnattu juuri tälle kohderyhmälle henkilöitä. Specima -rahoitusta opettajankoulutuksiin valitettavasti ei myönnetty muutaman viime vuoden aikana, joten käytännössä mahdollisuus suorittaa opettajan pedagogiset opinnot ja saada opettajan kelpoisuus on hakea amatilliseen opettajankoulutukseen amatillisten opettajakorkeakoulujen yhteisessä haussa. Odotettavissa on, että maahanmuuttajataustaisten, lähtömaassaan opettajankelpoisuuden omaavien opiskelijoiden määrä kasvaa eri perusteisen maahanmuuton lisääntyessä. Eri kulttuureista tulevia opettajia joka tapauksessa tullaan tarvitsemaan aiempaa enemmän opiskelijoiden monikulttuuristumisen myötä.

Sellainen henkilö, joka on lähtömaassaan jo hankkinut opettajankelpoisuuden ja joka haluaa toimia Suomessa pätevänä opettajana, joutuu hankkimaan Opetushallituksesta tutkintonsa rinnastamispäätöksen. Osaamisen tunnistamisen näkökulmasta se on vaihe, jossa hakijan tutkinnon osoittama osaaminen todetaan sellaiseksi, että hän voi hankkia kelpoisuuden toimia opettajan tehtävissä suoritettuaan suomalaisessa korkeakoulussa 15-30 opintopisteen laajuiset opettajankoulutuksen opinnot, joihin sisältyy opetusharjoittelua ja sitä tukevia opintoja.

Rinnastamispäätöstä haetaan toimittamalla täytetty ja allekirjoitettu hakemuslomake liitteineen Opetushallitukselle. Hakijan aikaisempien opintojen pitää vastata tasoltaan ja sisällöltään Suomessa vaadittavia opettajan pedagogisia opintoja. Suomessa suoritettaviin pedagogisiin opintoihin. Hakemuksen liitteenä olevien todistusten tulee olla suomen, ruotsin tai englanninkielisiä. Jokainen hakemus saa henkilökohtaisen käsittelyn, koska opintojen sisällöt käydään tarkasti läpi.

Opetushallituksen päätökset pohjautuvat lakiin, joten esimerkiksi EU/ETA-maiden ulkopuolella suoritettuja opettajaopintoja hakija joutuu aina täydentämään. Niitä ei siis rinnasteta suoraan Suomessa vaadittaviin pedagogisiin opintoihin.

Ennen vuotta 2016 täydentävien opintojen määrä oli vakio eli 15 opintopistettä (jatkossa op). Silloisessa rinnastamispäätöksessä tarkennettiin, että edellä mainitun laajuisiin opintoihin pitää kuulua "opetusharjoittelu ja sitä tukevia opintoja". Nykyisin Opetushallitus käyttää ns. "joustavien järjestelyjen" -periaatetta. Sen mukaisesti rinnastamispäätöksessä edellytettävien täydentävien opintojen määrä aina riippuu siitä, kuinka paljon pedagogisia opintoja sisältyy kyseisen hakijan ulkomailla suoritettuun opettajatutkintoon. Opetushallitus siis

huomioi käsittelyssä EU/ETA maiden ulkopuolisten hakijoiden kohdalla vain tutkintotodistukset, ei opettajakokemuksen määrää.

Täydentävien opintojen enimmäismäärä on 30 op rinnastettaessa muualla kuin Suomessa suoritettuja opintoja laajuudeltaan 60 op laajuisiin opettajan pedagogisiin opintoihin. Opetushallituksen myöntämässä rinnastamispäätöksessä voi lukea, että kyse on 15-20 op, 20-30 op tai 25-30 op laajuisesta täydennyksestä. Opetushallitus siis antaa ammatillisille opettajakorkeakouluille tai yliopistoille mahdollisuuden itse päättää kuinka suuren määrän pedagogisia opintoja opettajankoulutukseen valitun henkilön lopulta tulee lopulta suorittaa. Tässä on kyse osaamisen tunnistamisesta korkeakouluissa. Täydentäviin opintoihin kuitenkin sisältyy aina didaktisia opintoja, opetusharjoittelua sekä tarvittaessa myös kasvatustieteellisiä opintoja. Niiden sisällöstä korkeakoulu päättää loppukädessä hyvin itsenäisesti.

Rinnastamispäätöksen hakeminen on maksullinen. Päätöksen saaminen kestää muutaman kuukauden. Vuodesta 2017 Opetushallitus on ottanut käyttöön menettelytavan, jossa täydentävien opintojen suorittamisen jälkeen hakijan tulee toimittaa aiemmin saatu rinnastamispäätös sekä opettajankoulutuksessa tehdyt vaaditut opintosuoritukset Opetushallitukseen. Tämän jälkeen hakijalla on oikeus saada maksua vastaan lopullinen päätös tutkinnon rinnastamisesta. Opetushallituksen mukaan tällainen päätös auttaa maahanmuuttajataustaisia henkilöitä myöhemmässä työhäussa. Vuosittain Opetushallitus tekee noin 180 päätöstä kelpoisuudesta opettajan tehtäviin, joista noin 70% koskee EU/ETA maiden ulkopuolella suoritettuja opettajaopintoja.

Ulkomailla suoritettujen pedagogisten opintojen rinnastamisessa konkretisoituu sekä osaamisen tunnistamisen (virallinen Opetushallituksen rinnastamispäätös) sekä osaamisen tunnustamisen (opettajankoulutuksen tekemät päätökset täydentävien opintojen lopullisesta laajuudesta ja sisällöstä ja Opetushallituksen lopullinen päätös rinnastamisesta) piirteet. Opettajankoulutuksen kannalta on tärkeä miettiä, miten mm. ammatilliset opettajakorkeakoulut mahdollistavat rinnastamispäätöksiä saaneille mahdollisuuden saada opiskelupaikan opettajakorkeakoulujen yhteisen haun kautta, täydentää puuttuvat opinnot ja tällä tavoin saada opettajan kelpoisuuden.

Ammatillinen opettajankoulutus ja rinnastamispäätös

Ammatillisen opettajankoulutuksen opinnot ovat laajuudeltaan 60 opintopistettä. Niiden tavoitteena on, että opettajankoulutuksen suorittaneella on valmiudet:

1. ohjata erilaisten opiskelijoiden oppimista; ja
2. kehittää opetusalaansa ottaen huomioon työelämän ja ammattien kehittyminen.

Ammatillisen opettajankoulutuksen opintoihin sisältyy:

- kasvatustieteellisiä perusopintoja,
- ammattipedagogisia opintoja,
- opetusharjoittelua ja
- muita opintoja.

Maamme viidessä eri opettajakorkeakoulussa nuo opinnot järjestyvät oppilaitoskohtaisen opetussuunnitelman mukaisesti. Kaikilla opettajakorkeakouluilla on yhteiset, ammattikorkeakouluasetuksessa mainitut tavoitteet opettajaopinnoille. Niihin pohjautuen jokainen opettajakorkeakoulu on omassa opetussuunnitelmassaan edelleen jäsentänyt koulutustensa osaamistavoitteet.

Urareitti -hankkeen puitteissa tehdyn selvityksen perusteella eri oppilaitoksissa opetusharjoitteluopinnot ovat muodostaneet (rinnastamispäätöksen mukaisesti) rungon niille opinnoille, jotka opiskelijat ammatillisissa opettajaopinnoissa ovat suorittaneet. Myös uudistuneessa rinnastamispäätöksessä opetusharjoittelulla on

keskeinen osuus, mutta eri opettajakorkeakoulut voivat entistä laajemmin kytkeä täydentäviin opintoihin myös muita sisältöjä. Näihin opintoihin tulee kuitenkin sisältyä myös ammattipedagogisia opintoja, sekä tarvittaessa kasvatustieteellisiä opintoja. Näiden reunaehtojen puitteissa jokainen opettajakorkeakoulu voi kunkin opiskelijan kanssa sopia täydentävien opintojen laajuudesta ja sisällöstä.

Rinnastamispäätöksen edellyttämien täydentävien opintojen kehittämissuosituksia

Rinnastamispäätös edellyttää sellaiselta henkilöltä, joka on lähtömaassaan hankkinut opettajan kelpoisuuden, 15-30 opintopisteen laajuiset pedagogiset täydentävät opinnot voidakseen toimia kelpoisena opettajana Suomessa. Urareitti -hankkeessa on hankittu tietoa täydentävien opintojen sisällöistä ja niiden järjestämisestä eri ammatillisissa opettajakorkeakouluissa.

Täydentäviin opintoihin viime vuosina osallistuneilta opiskelijoilta on kyselyn ja haastattelujen avulla kerätty heidän näkemyksiään suoritetuista opinnoista sekä niistä osaamistarpeista, joita he pitävät keskeisimpinä siirtyessään suomalaiseen työelämään. Myös saatavilla olleita asiaan liittyviä raportteja ja muuta kirjallista aineistoa on käytetty näiden kehittämissuosituksen taustalla.

Täydentävien opintojen sisällöllisiä ja menetelmällisiä suosituksia

Urareitti -hankkeessa kartoitettiin syksyn 2016 aikana viidessä ammatillisessa opettajakorkeakoulussa vuosina 2013 - 2016 rinnastamispäätöksellä opettajatutkintoaan täydentävät maahanmuuttajataustaiset opiskelijat, joiden kokemuksia opiskelustaan ja työllistymisestään kerättiin Webropol -kyselyllä. Kyselyssä pyydettiin myös mahdollisuutta myöhemmin haastatella opiskelijaa, jotta vastauksia kyselyn eri aihepiireistä pystyttäisiin tarvittaessa tarkentamaan. Kevään 2017 aikana haastateltiin osaa opiskelijoista ja myös ammatillisten opettajakorkeakoulujen kouluttajia. Haastattelujen tuloksia verrattiin aikaisempiin saman aihealueen raportteihin, joita ovat tehneet Riitta Metsänen ja Alla Lemechkova-Toivonen vuonna 2008 sekä Outi Pyökkä vuonna 2016. Näiden raporttien tulokset ovat myös huomioitu rakennettaessa täydentävien opintojen sisällöllisiä ja menetelmällisiä suosituksia.

Opiskelijoille ja kouluttajille suoritettujen kyselyiden ja haastattelujen perusteella keskeisiksi koulutuksen sisällöllisiksi asioiksi nousivat opettajan toimintaympäristöön ja opettajan rooliin perehtyminen, ammattidentiteetin kehittämisen tukeminen ja uraohjaus sekä ammatillisen kielitaidon kehittäminen. Keskeisiksi koulutuksen toteutusta koskeviksi asioiksi nousivat näiden kyselyiden ja haastattelujen perusteella opintojen henkilökohtaistamisen merkitys ja opiskelijoiden ohjaukseen käytettävän resurssin riittävyys.

Opiskelija- ja kouluttajahaastattelujen mukaan maahanmuuttajataustaisille opettajille ihmetystä herättää suomalainen koulu- ja kasvatuskulttuuri. Suomalaisten oppilaitosten tasa-arvoinen ilmapiiri ja opettajan auktoriteetin korostamattomuus koetaan vieraina. Oppilaitosten organisaatorakenteet ovat matalat ja tiimityöskentelyyn perustuvat toimintamallit ovat monille maahan muuttaneille uusia asioita. Samoin opetussuunnitelma-ajattelu sekä yhteistoiminnallisten opetus- ja ohjaus- sekä arviointimenetelmien hallinta luovat uusia haasteita työhön suomalaisissa oppilaitoksissa. Myös erilaisten tietotekniikan välineiden sekä verkon käyttö opetuksessa, ohjauksessa ja opiskelussa eivät ole olleet käytössä aikaisemmassa opettajan tehtävässä. Kaiken kaikkiaan opettajien rooli ja tehtävät oppilaitosyhteisön jäsenenä ovat siten hyvin erilaisia, kuin mihin maahanmuuttajataustaisten opettajien lähtömaissa on totuttu. Ymmärrys suomalaisesta koulutusjärjestelmästä ja sen kehittämisestä on maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille tärkeää.

Suositus 1:

Opettajan toimintaympäristöön ja opettajan rooliin perehtymiseksi ammatilliset opettajakorkeakoulut tarjoavat opetusharjoitteluopintojen ohessa yhteisenä opintotarjontana rinnastamis päätöksen omaaville opiskelijoille esim. 5 opintopisteen laajuisia opintojaksoja

- *oppilaitosten toimintaa ja opettajan roolia sääteleviin säännöksiin*
- *oppijakeskeisyyden taustalla oleviin käsityksiin oppimisesta ja ohjauksesta*
- *osaamisperusteisen ja työelämälähtöisen ammatillisen koulutuksen periaatteisiin sekä*
- *osaamisen arvioinnin menettelyihin ammatillisessa koulutuksessa.*

Selvitettäessä korkeakoulututkinon suorittaneiden maahanmuuttajien työllistymistä ja työurien alkua Suomessa on yleisenä havaintona todettu, ettei toisessa maassa hankittua tutkintoa ja osaamista ole helppo siirtää maasta toiseen. Rinnastamis päätöksissä aina mukana olevilla opetusharjoitteluopinnoilla onkin merkittävä rooli jo olemassa olevien, mutta ei välttämättä uuteen toimintaympäristöön soveltuvien pedagogisten taitojen päivittämisessä ja uusien taitojen vahvistamisessa. Haastattelujen perusteella onnistunut opetusharjoittelu toi varmuutta omaan työhön ja avasi tärkeäksi koetun mahdollisuuden pedagogisten tietojen ja taitojen päivittämiseen.

Opetusharjoittelu mahdollistaa käytännön opetustyöhön tutustumisen suomalaisessa koulutusjärjestelmässä ja auttaa työtapojen tuntemista sekä kielitaidon paranemista. Nämä tekijät mahdollistavat kotoutumista ja työllistymistä koulutusta vastaaviin tehtäviin. Suomalaiseen kulttuuriin ja opetustyöhön perehtyminen oli haastattelujen mukaan opettajankoulutuksen suurinta antia.

Suositus 2:

Opettajan toimintaympäristöön sekä opettajan rooliin ja opettajan tehtävien moninaisuuteen perehtymiseksi opetusharjoitteluopinnot kattavat vähintään 10 opintopisteen laajuisen osuuden täydentävistä opinnoista.

Haastatteluissa tuli esille opiskelijoiden vahva opettajidentiteetti. Monille haastateltavista opettajan työ oli ollut toiveammatti jo kotimaassaan. He arvostavat opettajan työtä ja heillä on vahva pedagogisen ajattelumalli.

Omissa lähtömaissaan opettajankoulutuksen saaneilla opettajilla on oman alansa vankka substanssiosaaminen. Useimmiten he ovat yhteisten opintojen opettajia. Täydentävien opettajaopintojen yhtenä keskeisenä tehtävänä onkin luoda ymmärrys siitä, että Suomessa ammatillisessa koulutuksessa näiden opintojen tehtävänä on tukea eri alojen ammatillisen osaamisen kehittymistä.

Haastattelujen perusteella opiskelijat myös näkevät, että opettajan työ on vastuullista työtä ja opettajan rooli on toimia tiedon välittäjänä, mutta myös kasvattajana. Suomalaisessa oppijakeskeisessä oppimiskulttuurissa opettajana toimiminen edellyttää toisenlaista osaamista, ja haastateltavat kokivatkin haasteellisena opettajan erilaisen roolin suomalaisessa oppilaitoksessa. Haastateltavat kaipasivat opintojen aluksi tietopakettia koulutusjärjestelmästä ja yleensä oppilaitoskulttuuriin liittyvistä käytänteistä. On tärkeää, että omassa lähtömaassa kehittyntä opettajuutta verrataan Suomessa opiskeltaviin asioihin. Uudessa kulttuurissa maahanmuuttajataustaiset opettajat joutuvat siten määrittelemään oman ammatillisen identiteettinsä uudelleen. Tämä määrittely aikuisiällä, jo pitkään omassa kotimaassaan opettajana toimineelle henkilölle, vaatii paljon aikaa ja vaikuttaa syvästi koko persoonaan.

Lisäksi maahanmuuttajat työllistyvät aluksi usein erilaisiin tehtäviin kuin mihin ovat kouluttautuneet, mikä murentaa omaa ammatti-identiteettiä. Maahanmuuttajataustaiset opettajat ovat uudessa kulttuurissa eräänlaisessa välitilassa, johon saattaa liittyä kuulumattomuuden tunne.

Haastatteluissa ilmeni erityisesti opetusharjoittelun merkitys opettajidentiteetin vahvistajana koulutuksen aikana. Tämä on myös tärkeä tekijä oman työllistymisen ja työmotivaation näkökulmasta. Suomessa maahan

muuttaneen työmarkkina-asema on monilla mittareilla arvioituna huonompi kuin koko väestön. Työttömyys on 2,5-kertainen, työmarkkinoille pääsy on hitaampaa ja työttömyysjaksot pitkittyvät kantaväestöä useammin. Työllistymisen mahdollisuuksien heikkous tuli haastatteluissa esille myös maahanmuuttajataustaisten opettajien kohdalla.

Edellä mainittujen näkökulmien vuoksi maahanmuuttajataustaiset opettajat tarvitsevat opettajaopinnoissa eriytyvää opetusta ja syventävää ohjausta, jossa heidän ammatillisen kehittymisensä haasteet huomioidaan. Tutkimusten mukaan tällaisen ohjauksen tarve on kaksinkertainen suomalaisiin opiskelijoihin nähden. Myös tarkoituksenmukaisten opetusharjoittelupaikkojen löytäminen ja järjestäminen maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille on huomattavasti työläämpää ja vaatii enemmän resursseja kuin suomalaisten opiskelijoiden kohdalla.

Suositus 3:

Opiskelijan ammatti-identiteetin kehittämisen tukemiseksi täydentäviin opintoihin sisällytetään riittävästi sellaisia aineksia (esim. erilaisia reflektiivisyyttä vaativia tehtäviä, kuten oppimispäiväkirjan ja/tai portfolion ylläpitäminen ja opintojaksoihin liittyviä itsearviointitehtäviä opiskelijan kielitaidon edellyttämällä tavoilla toteutettuina), jotka tukevat opiskelijan ammatti-identiteetin ja minäpystyvyyden kehittämistä.

Suositus 4:

Opiskelijoiden ohjaukseen käytettävän resurssin riittävyyden turvaamiseksi huomioidaan maahanmuuttajataustaisten ohjattavien opiskelijoiden lähtökohdista aiheutuva lisäresurssoinnin tarve verrattuna suomalaisiin opiskelijoihin.

Opintojen henkilökohtaistaminen opiskelijalla jo olemassa olevan osaamisen tunnistamisesta on keskeinen opintojen toteutumista ohjaava periaate, joka koskee kaikkia opiskelijoita. Maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita ajatellen Opetushallituksen uusimuotoinen rinnastamispäätös antaa aiempaa enemmän tilaa opettajakorkeakoulujen ja täydentäviin opintoihin osallistuvien henkilöiden väliselle opintojen laajuutta ja sisältöjä koskevalle sopimiselle.

Haastatteluissa tuli vahvasti esille suomen kielen taito keskeisenä opettajan työvälineenä ja edellytyksenä työllistymiselle omalle opetuslalle. Ammatillisena opettajana tulee hallita pedagogiseen toimintaan käytettävää kieltä oppilaitoksissa sekä omaan alakohtaiseen substanssiin liittyvää sanastoa. Tärkeää on, että henkilöillä on ymmärrys kielitaitonsa eri osa-alueiden (ymmärtäminen, puhuminen, kirjoittaminen) vahvuuksista ja niiden kehittämistä vaativista asioista. Maahanmuuttajataustaiset opettajat mieltävät itsensä usein maahanmuuttajien opettajana. Tähän saattaa osaltaan vaikuttaa kielitaidosta johtuva arkuus toimia kantasuomalaisten opiskelijoiden kanssa. Opettajat suhtautuvat varovaisen myönteisesti mahdollisuuksiinsa työskennellä tulevaisuudessa opettajana Suomessa ja näkevät työllistymismahdollisuudet todennäköisimmiksi sellaisissa opetustehtävissä, joissa he jollakin tavalla voivat hyödyntää harvinaista kielitaitoaan.

Täydentäviin opintoihin on kuitenkin vaikea sisällyttää suomen kielen opintoja opintojen rajallisen laajuuden vuoksi. Tästä syystä opiskelijoita tulee rohkaista ja ohjata hankkimaan lisää opettajan työtä tukevaa kielitaitoa erilaisilla muilla tavoilla esim. seuraamalla oman alansa opetusta tai keskustelemalla suomalaisten opettajakollegoiden kanssa.

Suositus 5:

Opintojen henkilökohtaistamista varten jokaisen täydentäviin opintoihin tulevan henkilön kanssa käydään opintojen aluksi henkilökohtainen keskustelu, jossa määritellään yhdessä opiskelijan kanssa täydentävien opintojen laajuus ja sisällöt rinnastamispäätöksessä olevien määritysten puitteissa ja näitä keskusteluja käydään koko opintojen ajan. Opintoja koskevien sisältöjen ohella keskustelujen sisällöksi

laajempia uraohjauksellisia asioita, kuten opiskelijan työllistymismahdollisuuksia ja mahdollisia lisäkouluttautumistarpeita koskevat kysymykset.

Suositus 6:

Opiskelijoita rohkaistaan ja ohjataan kohentamaan oman alansa opetukseen liittyvää suomen kielen osaamista opintojen aikana.

Suositus 7:

Opettajakorkeakoulut tarjoavat palvelutoiminnassaan maahanmuuttajataustaisille potentiaalisille opettajankoulutukseen hakijoille 5-10 opintopisteen laajuisia opetustyöhön liittyviä suomen kielen opintoja; nämä opinnot voisivat tuottaa hakupisteitä opettajankoulutuksen valinnoissa erikseen määritellyllä tavalla.

Maahanmuuttajataustaiset opettajat ovat lähtömaassaan suorittamissaan opinnoissa usein tottuneet erilaiseen tapaan opiskella, kuin mikä on tapana maamme ammatillisissa opettajakorkeakouluissa. Suomessa ammatillisissa opettajakorkeakouluissa opiskelija itsearvioi opintojen alussa omaa osaamistaan. Monet maahanmuuttajataustaiset henkilöt eivät ole tottuneet itsearviointiin. Lisäksi itsearviointi vaatii melko kehittyntä kielitaitoa. Arvioinnissa opettajalla ja opiskelijalla tulisi olla yhteinen näkemys käytettävistä käsitteistä ja niiden merkityksistä. Tavoitteena on, että opiskelija itse pystyisi arvioimaan omaa osaamistaan ja realistisesti pohtimaan, mihin hän osaamistaan voisi käyttää ja mitä asioita hänen tulee vielä kehittää omassa opettajuudessaan Suomessa. Keskeistä on, että opiskelija pystyisi osallistumaan oman polkunsu rakentamiseen ja tekemään siinä omia valintojaan. Tunnistettu ammatillinen osaaminen merkitsee maahan muuttaneelle omassa ammatissaan näkyväksi tulemistä uudessa kulttuurissa. Osaamisen tunnistaminen merkitsee usein maahan muuttaneelle myös voimaantumista uudessa ympäristössä.

Valtion kotouttamisohjelman vuosille 2016 - 2019 mukaan kotoutumiskoulutuksen ja sitä seuraavien koulutusten raja-aitoja tulee madaltaa. Korkeakouluopintoja tai ammatillisia opintoja suorittaneet tulisi ohjata nopeammin heille tarkoituksenmukaiseen täydentävään koulutukseen. Tässä tavoitteessa hyödynnetään ohjauksessa nykyistä paremmin koulutusorganisaatioiden asiantuntemusta.

Aikuisten maahanmuuttajien kielitaidon arviointikeskus Testipiste toteutti opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta kartoituksen vastaanottokeskuksissa tammi–maaliskuun 2016 aikana. Kartoitukseen osallistui 1004 turvapaikanhakijaa 32 maasta. Koulutustaustasta selvitettiin peruskoulu-, lukio- ja ammatilliset opinnot sekä korkea-asteen koulutus. Vastaajista 7 prosentilla ei ole koulutustaustaa lainkaan, mutta enemmistöllä (69 %) on peruskouluopintoja 7–9 vuotta. Lukio-opintoja on noin puolella vastaajista ja ammatillisia opintoja on 14 prosentilla. Korkeakouluopintoja oli vastaajista 27 prosentilla: 16 prosenttia ilmoitti suorittaneensa tutkinnon, yleisimmin kandidaatin tutkinnon. Kartoituksen mukaan ammatillista kotoutumiskoulutusta pitäisi lisätä ja kielitaitovaatimuksia tarkastella uudelleen. Korkeakoulutuksen valmentavan koulutuksen määrää tulisi lisätä ja korkeakouluopintoihin orientoiva koulutus voisi olla yksi vaihtoehto.

Suositus 8:

Opettajakorkeakoulut laativat yhteistä tiedotusmateriaalia ja tiedottavat toiminnastaan kotoutumiskoulutuksille ja TE-keskuksille, jotta maahanmuuttajataustaisten potentiaalisten opettajankoulutukseen hakijoiden uraohjausta pystytään edistämään mm. jakamalla tietoa lähtömaassa suoritettujen opettajankoulutuksen rinnastamisprosessista, oman tutkinnon asemasta suomalaisessa koulujärjestelmässä ja oma ammattialan työllistymisen mahdollisuuksista.

Muita näkökohtia

Maahanmuuttajataustaiset opettajaopiskelijat muodostavat opettajakorkeakouluille uuden, todennäköisesti tulevana vuosina laajenevan opiskelijaryhmän. Haasteita heidän koulutuksensa järjestämiseen tuo muun muassa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden peruskoulutusten, työelämäkokemusten ja elämäntilanteiden heterogeenisuus.

Opettajakorkeakoulujen onkin huolehdittava siitä, että niiden henkilöstön osaamisella kyetään vastaamaan uuden opiskelijaryhmän mukanaan tuomiin haasteisiin. Tämä tulee lisäämään täydennyskoulutuksen tarvetta ja edellyttää osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen systemaattista kehittämistä opettajakorkeakouluissa. Opettajakorkeakoulut voivat edistää omaa yhteisöllistä osaamistaan kahdella tavalla: kehittämällä jo olemassa olevan henkilöstön monikulttuurisuuteen ja kulttuurisensitiivisyyteen liittyvää osaamista, tai rekrytoimalla uusia, tällaisiin asioihin perehtyneitä, opettajankouluttajankelpoisuuden omaavia henkilöitä.

Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat muodostavat tällä hetkellä ja lähimpinä vuosinakin yksittäisessä opettajakorkeakoulussa määrältään vähäisen opiskelijamäärän. Ammatillisten opettajakorkeakoulujen onkin syytä tehdä sellaista yhteistyötä, jonka puitteissa kaikkien opettajakorkeakoulujen opiskelijoita voidaan koota yhteen joidenkin opintojaksojen toteuttamisissa.

Suositus 9:

Opettajakorkeakoulut ottavat henkilöstönsä osaamisen kehittämisessä ja rekrytoinneissaan huomioon opiskelijoiden ja oppilaitosten monikulttuuristumisen.

Suositus 10:

Opettajakorkeakoulut selvittävät mahdollisuuksia erilaiseen opintojen toteuttamista koskevaan yhteistyöhön maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kouluttamisessa, ja yhtenäistävät todistuskäytäntöjään.

Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden on ollut vaikea päästä ammatilliseen opettajakorkeakouluun suorittamaan rinnastamispäätöksessä mainittuja lisäopintoja. Vuoteen 2017 saakka opettajankoulutuksen hakuprosessissa sovellettu pisteytysjärjestelmä suosi sellaista työkokemusta, jota maahan muuttaneilla opiskelijoilla ei ole, ja jonka kerryttäminen ei mahdollistunut ilman työllistymistä Suomessa.

Suositus 11:

Opettajakorkeakoulut kehittävät opiskelijavalintajärjestelmää siten, että se huomioi aiempaa paremmin rinnastamispäätöksen omaavien maahanmuuttajataustaisten henkilöiden lähtökohdat haku- ja valintaprosessissa, ja seuraavat mahdollisten muutosten vaikutuksia rinnastamispäätöksen saaneiden opiskelijoiden opiskelumahdollisuuksiin.

Suositus 12:

Opettajakorkeakoulut tutkivat mahdollisuutta edellyttää rinnastamispäätöksen omaavilta hakijoilta todistusta korkeakouluopinnoissa tarvittavasta kielitaidosta sisällytettäväksi opettajankoulutuksen hakemusasiakirjoihin.

Kirjalliset lähteet:

Koskinen-Sinisalo, K-L. 2015. Pitkä tie Maahanmuuttajasta opettajaksi Suomessa. Akateeminen väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis: 2112. Haettu 19.9.2017

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9960-9>

Kyhä, H. 2011. Koulutetut maahanmuuttajat työmarkkinoilla. Tutkimus korkeakoulututkinnon suorittaneiden maahanmuuttajien työllistymisestä ja työurien alusta Suomessa. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto. Haettu 19.9.2017.

<https://www.doria.fi/search?query=Kyh%C3%A4&submit=Hae&scope=10024%2F5799>

Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi. Kipupisteet ja toimenpide-esitykset II. 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:5. Haettu 19.9.2017 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-451-1>

Metsänen, R. & Lemechkova-Toivonen, A. 2008. Opettajaksi uudessa maassa – pedagogiikkaa ja paljon muuta. Maahanmuuttajataustaisten opettajien koulutus ammatillisessa opettajakorkeakoulussa. Journal of Teaching and Learning in Higher Education 2008:2.

Opettajankoulutus 2020. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. 2007:44. Haettu 19.9.2017

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-485-432-0>

OPH 2017. Tutkintojen tunnistaminen ja kansainvälinen vertailu. Haettu 5.11.2017

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/tutkintojen_tunnustaminen

Oppimisesta osaamiseen: aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. 2009. Työryhmäraportti. Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto. Haettu 19.9.2017 http://www.helsinki.fi/halvi/smo/raportit_ja_julkaisut/AHOT_raportti_2009.pdf

Pylkkä, O. 2016. Opettajaksi kasvun kulmakiviä Specima-koulutuksessa. Kieli, koulutus ja yhteiskunta. Haettu 19.9.2017 <http://www.kieliverkosto.fi/article/opettajaksi-kasvun-kulmakivia-specima-koulutuksessa/>

Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016-2019 ja Valtion periaatepäätös valtion kotouttamisohjelmasta. Ministeriöiden välinen kotouttamisen yhteistyöryhmä. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2016:45. Haettu 19.9.2017

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-179-1>

Kirjalliset kyselyt ja haastattelut:

Maahanmuuttajataustaiset ammatillisten opettajakorkeakoulujen opiskelijat
Maahanmuuttajataustaisten opettajaopiskelijoiden kouluttajat
Opetushallitus: tutkintojen tunnustamisesta vastaavat henkilöt